

MUNI
ARTS

MUNI ARTS

Světová válka Z (USA 2013, r. Marc Forster)

1. Jak film staví hlavní postavu Garryho Lanea? Co se o něm dozvíme, jaké jsou jeho charakteristiky, jak se chová? A dále, jak Brad Pitt ve filmu vypadá, jaký typ záběru (záběrů) je s ním spojený, jak funguje v kontextu žánru?
2. Jak tato konkrétní role zapadá do širších kontur hvězdné osobnosti Brada Pitta? Je to role pro něj typická nebo atypická? Zkuste pro své tvrzení najít alespoň dva důvody.

Světová válka Z (trailer)

THE FOLLOWING **PREVIEW** HAS BEEN APPROVED FOR
APPROPRIATE AUDIENCES
BY THE MOTION PICTURE ASSOCIATION OF AMERICA, INC.

www.filmratings.com

www.mpa.org

BRAD PITT

WORLD WAR Z

99+ PHOTOS

Play trailer with sound 2:32

Action Adventure Horror

+ Add to Watchlist

1.2K User reviews 656 Critic reviews 63 Metascore

Former United Nations employee Gerry Lane traverses the world in a race against time to stop a zombie pandemic that is toppling armies and governments and threatens to destroy humanity itself.

Director [Marc Forster](#)

Writers [Matthew Michael Carnahan](#) (screenplay) · [Drew Goddard](#) (screenplay) · [Damon Lindelof](#) (screenplay)

Stars [Brad Pitt](#) · [Mireille Enos](#) · [Daniella Kertesz](#)

IMDbPro See production, box office & company info

„Netvrdil bych, že jsem fanoušek zombies. Ale jsem fanoušek Brada Pitta“

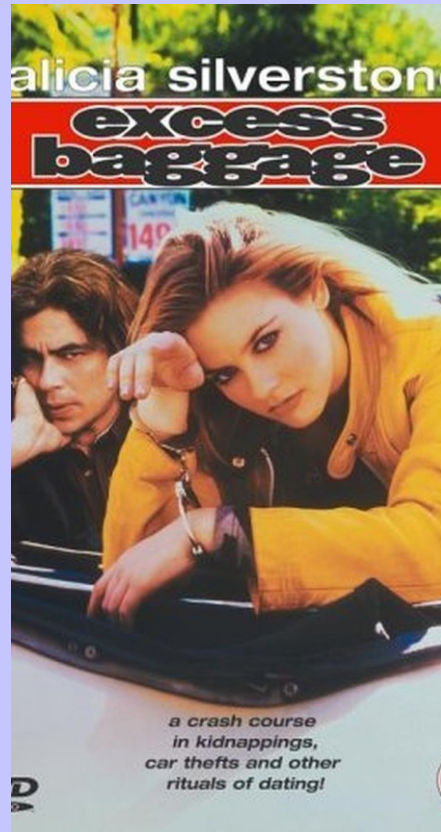
Brad Grey, Paramount CEO

Hvězda jako producent

Star led independent production: „sindies“ „Vanity Shingles“

- Začíná ve větším měřítku po roce 1948, v důsledku vertikální dezintegrace >> Judy Garland a Sid Luft, Kirk Douglas a Bryna Productions, Clint Eastwood a Malpaso Productions...
- Průniky do televize (Bing Crosby, Desi Arnaz a Lucille Ball)
- Vrchol v 90.letech, po světové finanční krizi dochází k redukci těchto smluv (292 >> 135)
- Všechny sindies navázané na většího studiového partnera, který vyžaduje právo tzv. “first look” – přednostní rozhodnutí, zda indie film bude distribuovat či nikoliv
- Finanční výhody i pro hvězdy: příjmy z hrubých zisků se nedaní vysokou sazbou jako osobní honoráře

Příklady „sindies“

Plan B entertainment

- Založena v roce 2001 – Brad Pitt, Jennifer Aniston a Brad Grey.
- Po rozvodu Pitta a Aniston společnost opouští také Grey. Do firmy přicházejí Dede Gardner a Jeremy Kleiner.
- Plan B je v kontextu hvězdných produkčních firem zcela unikátní:
 - Filmy pravidelně nominovány na prestižní ceny
 - Produkuje jak velkorozpočtové žánrové tituly (***Světová válka Z*** jako akční franšíza pro Brada Pitta), tak nízkorozpočtové artové snímky (***12 let v řetězech, Sázka na nejistotu, Selma, Moonlight***)

Text

Post-studiový hvězdný systém

- McDonald, Paul (2013): *Hollywood Stardom*. London: Wiley-Blackwell, s. 104–206.

Post-studiový systém

- V prosinci 1946 vydáno nařízení zakazující block-booking (tzv. praxi vázaného prodeje filmů)
- 1948 – po deseti letech vrcholí tzv. “případ Paramount”, kdy se výnosem Nejvyššího soudu musí velká pětka zbavit řetězce kin = paramountský výnos.
- Studia se namísto kontroly uvádění snímků soustředí na distribuci.
- Spolu s těmito zásadními strukturálními změnami dochází rovněž k otřesům socio–kulturním.
 - Snižuje se návštěvnost v kinech (koncem 40. let se prodává cca 78 milionů vstupenek týdně x koncem 50. let již pouze 29 mil.)
 - Konkurence televize a dalších volnočasových aktivit
 - Rozrůstají se předměstí na úkor městských center, v nichž se nachází většina kin.

Package-unit systém produkce

- V nových podmínkách dochází ke snížení počtu vyrobených snímků.
- Namísto výroby a prodeje balíku filmů se studia soustředí na produkci, distribuci a propagaci jediného titulu.
- Štáby, prostory i herci se najímají vždy pro konkrétní projekt >> pro každý nový snímek si hvězdy vyjednávají nové podmínky.
-
- Nový systém má silné i slabé stránky:
 - + Honoráře dlouhodobě narůstají a reflektují aktuální pozici hvězdy na trhu
 - - Stabilní výdělky hvězdu chrání před neúspěšnými tituly a propady v oblibě.

Horizontální namísto vertikální integrace

- S koncem 60. let se filmová studia stávají součástí větších mediálních konglomerátů >> filmová výroba stojí vedle hudební či televizní produkce; případně jako součást větších koncernů, které nepodnikají jen v oblasti zábavního průmyslu, ale celého spektra spotřebního zboží (oděvy, hračky, potraviny...)
- Synergie – snaha provázat konkrétní film s celou řadou dalších produktů, děl a pořadů, které s filmem jakkoliv souvisí
- High-koncept filmy – díla s jednoduchou premisou, na níž stojí možnosti rozšířené propagace, product placementu a merchandisingu

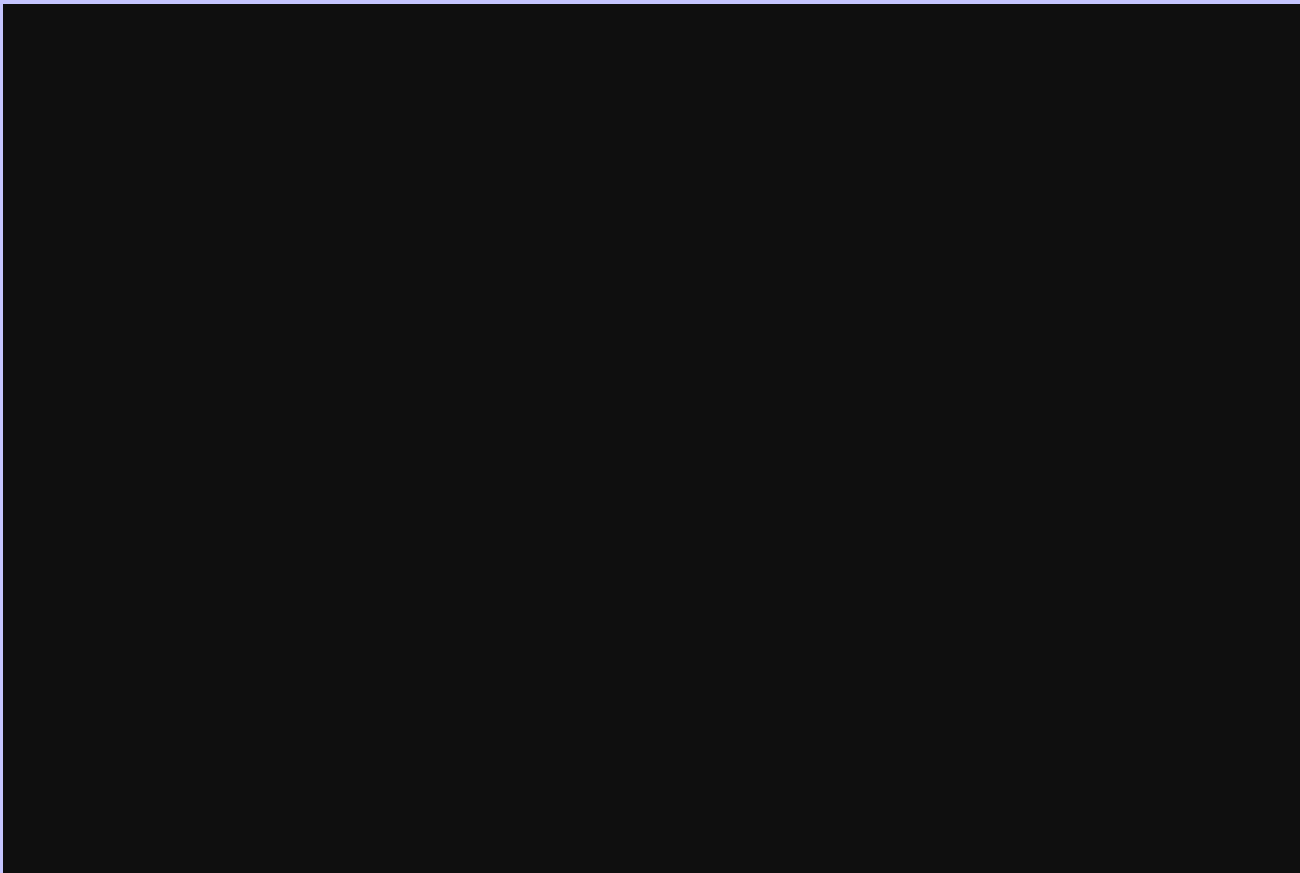
Top Gun – “pilot stíhačky se zamiloval”

Berlin – *Take my breath away* (1986)

Trailer *Top Gun* (1986)

Agentury a castingoví režiséři

- S možností pravidelně vyjednávat o podmínkách spolupráce roste role prostředníka mezi studiem a hvězdou (talent) => roste význam uměleckých agentů
- MCA (Music Corporation of America) – agent Lew Wasserman – jako jedna z prvních společností využívá chaotické situace konce 50. let.
- O cca 20 let později se od MCA odděluje skupina agentů v čele s Michaelem Ovitzem a zakládají Creative Artists Agency (CAA).
- Spolu s International Creative Management (ICM) dnes zastupují nejznámější jména (herci, režiséři, scénáristé).
- **Fungují jako produkční tmel a pro produkci jednotlivých snímků sdružují klíčové osobnosti.**

Tom Cruise

- 'Neo-star': současná hollywoodská hvězda, která si vydobila slávu po pádu studiového systému. Flexibilní superstar, která má ve své filmografii jak blokcbusterové hity, tak ambicioznější projekty, které vyzdvihují jeho herecké schopnosti.
- 1981-3: Vedlejší role ve filmech **Večerka** (Harold Becker, 1981), **Ztracenci** (Francis Ford Coppola, 1983) a **Panictví po americku** (Curtis Hanson, 1983)
- 1983-5: Cruise hraje hlavní role ve filmech **Riskantní podnik** (Paul Brickman, 1983), **Správná hra** (Michael Chapman, 1983) a **Legenda** (Ridley Scott, 1985).
- **Top Gun** (Tony Scott, 1986) – film, který z Toma Cruise učinil zásadní hollywoodskou hvězdu.
-
- Ztělesňoval dobovou představu o mládí, která se opírala o akci a sebevědomí hraničící s arogancí; ideu o dynamickém, nijak záдумčivém a nepřiliš citlivém mladém muži, který v honbě za dosažením vytyčeného cíle nevnímá možné komplikace nebo agendu ostatních.
- Tyto hodnoty nejlépe vyjadřoval jeho úsměv a smích, který se brzy stal jeho základním fyzickým atributem.

MUNI ARTS

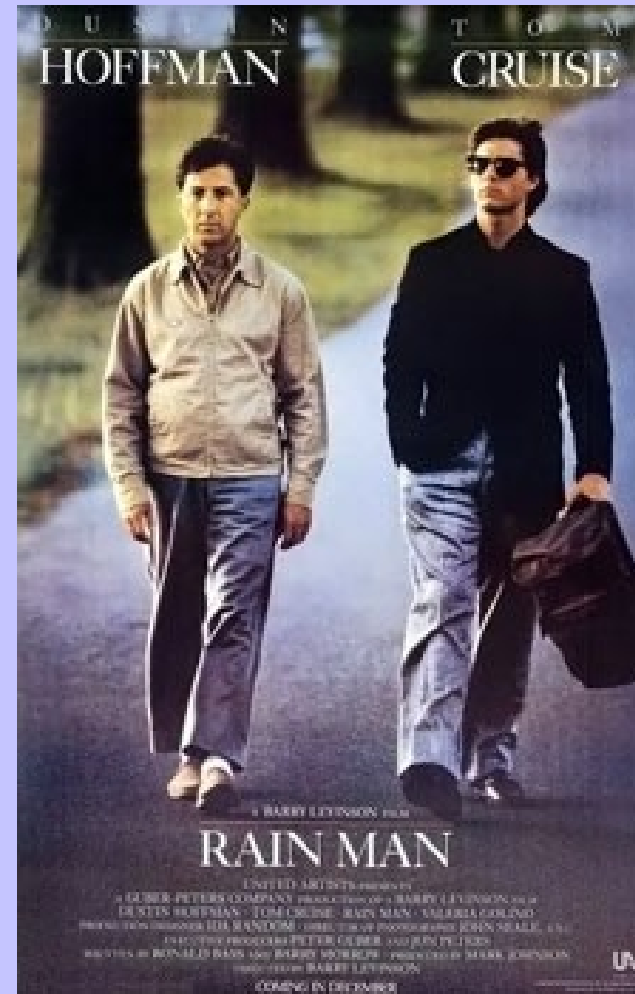
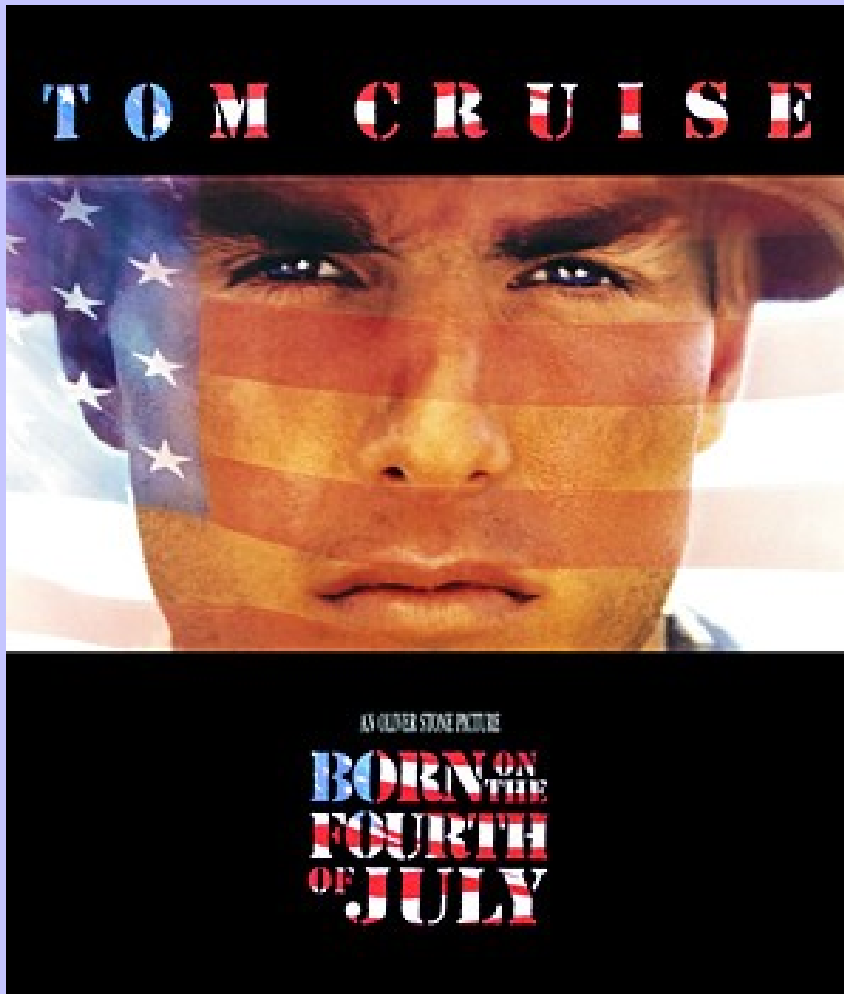
Rebel? Rozhodně... NE!

‘Spojení mládí a sebedůvěry v Cruisově hvězdné osobnosti přerůstá v oslavu osobní vůle, která netouží změnit systém, ale naopak s jeho pomocí vystoupat na již předem připravené vlivné a mocné pozice.’
‘Ve filmech se tento pozitivní vztah k úspěchu prezentuje buď pomocí sportu a/nebo schopnosti ovládat sofistikované technologie.’

P. David Marshall, *Celebrity and Power*

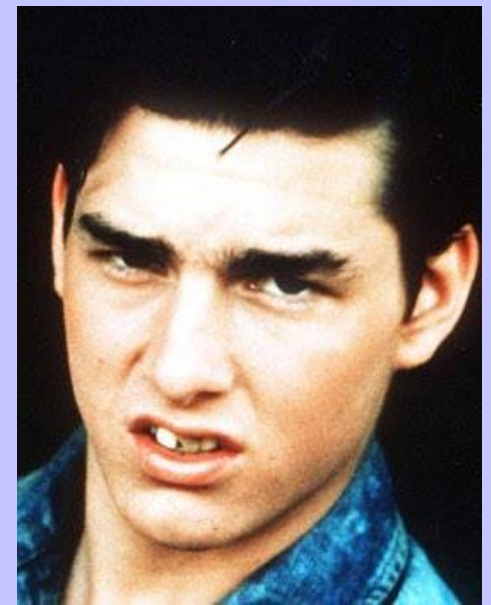

Obsazení proti typu / Vážné role

Michael Ovitz a Tom Cruise

- Tom Cruise podepisuje smlouvu s agenturou CAA v březnu 1981.
- Ovitz a jeho tým herci v průběhu 80. let zajistili konzistentní hvězdný obraz, i když se objevil ve filmech produkovaných různými společnostmi (Universal, 20th century Fox a Paramount).
- Pro film *Rain Man* (1988) CAA svádí dohromady Dustina Hoffmana, Toma Cruise a režiséra Barry Levinsona.

Year	First	Second	Third	Fourth	Fifth	Sixth	Seventh	Eighth	Ninth	Tenth
2013	Jennifer Lawrence	Sandra Bullock	Bradley Cooper	Tom Hanks	Denzel Washington	Leonardo DiCaprio	Robert Downey, Jr.	Hugh Jackman	Brad Pitt	Melissa McCarthy
2012	Denzel Washington	Anne Hathaway	HUGH Jackman	Mark Wahlberg	Johnny Depp	Daniel Craig	Daniel Day-Lewis	Brad Pitt	Leonardo DiCaprio	Robert Downey, Jr.
2011	Brad Pitt	George Clooney	Johnny Depp	Leonardo DiCaprio	Matt Damon	Sandra Bullock	Bradley Cooper	Robert Downey, Jr.	Meryl Streep	Ben Stiller
2010	Johnny Depp	Angelina Jolie	Robert Downey, Jr.	Matt Damon	Steve Carell	Tom Hanks	Denzel Washington	Leonardo DiCaprio	George Clooney	Anne Hathaway
2009	Sandra Bullock	Johnny Depp	Matt Damon	George Clooney	Robert Downey, Jr.	Tom Hanks	Meryl Streep	Brad Pitt	Shia LaBeouf	Denzel Washington.
2008	Will Smith	Robert Downey, Jr.	Christian Bale	Shia LaBeouf	Harrison Ford	Adam Sandler	Reese Witherspoon	George Clooney	Angelina Jolie	Daniel Craig
2007	Johnny Depp	Will Smith	George Clooney	Matt Damon	Denzel Washington	Russell Crowe	Tom Cruise	Nicolas Cage	Will Ferrell	Tom Hanks
2006	Johnny Depp	Leonardo DiCaprio	Will Smith	Denzel Washington	Tom Hanks	George Clooney	Will Ferrell	Tom Cruise	Dakota Fanning	Sacha Baron Cohen
2005	Tom Cruise	Johnny Depp	Angelina Jolie	Brad Pitt	Vince Vaughn	George Clooney	Will Smith	Reese Witherspoon	Adam Sandler	Tom Hanks
2004	Tom Hanks	Tom Cruise	Leonardo Di Caprio	Nicolas Cage	Jim Carrey	Denzel Washington	Julia Roberts	Will Smith	Brad Pitt	Adam Sandler
2003	Jim Carrey	Nicole Kidman	Jack Nicholson	Tom Cruise	Julia Roberts	Johnny Depp	Russell Crowe	Tom Hanks	Will Ferrell	Renee Zellweger
2002	Tom Hanks	Tom Cruise	Mike Myers	Reese Witherspoon	Leonardo Di Caprio	Nicole Kidman	Catherine Zeta-Jones	Denzel Washington	Mel Gibson	Vin Diesel
2001	Tom Cruise	George Clooney	Julia Roberts	Russell Crowe	Nicole Kidman	Denzel Washington	Will Smith	Brad Pitt	Ben Affleck	Jackie Chan
2000	Tom Cruise	Julia Roberts	George Clooney	Eddie Murphy	Russell Crowe	Mel Gibson	Martin Lawrence	Tom Hanks	Jim Carrey	Harrison Ford
1999	Julia Roberts	Tom Hanks	Adam Sandler	Bruce Willis	Mike Myers	Tom Cruise	Will Smith	Mel Gibson	Meg Ryan	Sandra Bullock
1998	Tom Hanks	Jim Carrey	Leonardo DiCaprio	Robin Williams	Meg Ryan	Mel Gibson	Adam Sandler	Eddie Murphy	Cameron Diaz	Julia Roberts
1997	Harrison Ford	Julia Roberts	Leonardo DiCaprio	Will Smith	Tom Cruise	Jack Nicholson	Jim Carrey	John Travolta	Robin Williams	Tommy Lee Jones
1996	Tom Cruise & Mel Gibson	John Travolta	Arnold Schwarzenegger	Sandra Bullock	Robin Williamsl	Sean Connery	Harrison Ford	Kevin Costner	Michelle Pfeiffer	Tommy Lee Jones

Současná hvězdná osobnost

- Hollywoodské hvězdy dnes disponují řadou proměnlivých identit. Žádná z nich není pro hvězdu určující a všechny jsou přiznaně performativní. Jejich fanoušci tedy nevidí jednu identitu, kterou mohou různá publika číst různými způsoby, ale mohou si mezi nimi vybírat.
- “Pro současné hvězdy představuje stmelení a soudržnost hvězdné osobnosti zásadní výzvu. V jejich jménu jsou totiž realizovány četné obchodní a propagační praktiky, které komplikují vytváření a sdílení koherentní a srozumitelné osobnosti.”

Edith Piaf (La Mome) r. Olivier Dahan, Francie 2007

Elastická a autografická sláva

1. Současná forma slávy je výrazně **autografická**:

- Hvězdy jsou nuceny neustále přepisovat okolnosti svých reprezentací a tento autografický (tzn. sebe-přepisující) proces je pro konstrukci hvězdné osobnosti zásadní.

2. Nová generace hvězd funguje ve fragmentárním, vysoce soutěživém, ostře sledovaném a globálním trhu. Tyto hvězdné osobnosti jsou tudíž nuceny koordinovat své kariéry ve smyslu **protahování** (stretching) svých osobních vlastností tak, aby pokryly všechny kariérní možnosti (v daném momentu) a zdůvodnily veškeré změny a nahodilosti jako kontinuální součást své osobnosti.

- Na rozdíl od dřívějších plastických hvězdných obrazů jsou současné hvězdné osobnosti ve zvýšené míře elastické.

Resumé

- Pro post-studiový hvězdný systém je typická absence dlouhodobých kontraktů a vzrůstající pozornost věnovaná produkci a propagaci jediného snímku. Hvězda si tedy s každým novým filmem (či sérií filmů) vyjednává nové podmínky, reflektující jeho/její aktuální pozici na trhu.
- Od 50. let narůstá význam agenturního zastoupení a castingových režisérů, kteří fungují jako prostředníci mezi studiem a hvězdou.
- S rostoucím významem jednotlivých projektů a bez kariéry dlouhodobě svázané s jediným studiem jsou hvězdy samy zodpovědné za vytváření hvězdného obrazu. Taková povaha hvězdné slávy je výrazně autografická. Abychom se zbavili pasivity, implikované v termínu hvězdný obraz, je na místě používat pro popis pozdějších forem slávy pojem “hvězdná osobnost.”

Anne Helen Petersen

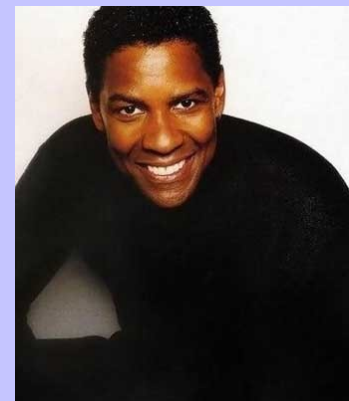
O současných hvězdách, proměně slávy po roce 2010 a hvězdných profilech (případ Jeremy Strong)

- The Unbearable Sadness of Ben Affleck
 - <https://www.buzzfeednews.com/article/annehelenpetersen/shame-of-sadfleck>
- The Particular Power of the Lancing Celebrity Profile
 - <https://annehelen.substack.com/p/the-particular-power-of-the-lancing?s=r>
- How the 2010s Killed the Celebrity Gossip Machine
 - <https://www.buzzfeednews.com/article/annehelenpetersen/decade-celebrity-gossip-tabloids-paparazzi-social-media>

Tři různé podoby filmové hvězdy

- Britská filmová teoretička a historička Christine Geraghty identifikovala tři typy filmových hvězd:
 - **Hvězda jako celebrita**
 - **Hvězda jako profesionál**
 - **Hvězda jako performer (herec)**
- Jednotlivé osobnosti se do těchto kategorií dělí podle toho, do jaké míry je exponovaný jejich soukromý život a do jaké míry jsou zdůrazňovány jejich herecké schopnosti.

1. **Hvězda jako celebrita** – ten typ hvězdy, o jejímž soukromí, případně životním stylu máme nejvíce informací. Filmy jsou pro analýzu tohoto typu druhotné, převládá mimofilmový diskurz.
2. **Hvězda jako profesionál** – hvězda, kterou definuje korpus natočených filmů (žánr). Soukromý život je upozaděný, hvězdná osobnost je velmi konzistentní.
3. **Hvězda jako performer** – zdůrazněn performativní talent hvězdy, její / jeho herecké schopnosti; naopak soukromý diskurz téměř chybí. Hrají nejrůznější typy postav, proto v případě absentujícího mimofilmového rozměru může jít o velmi proměnlivou hvězdnou osobnost.

Gwyneth Paltrow

- Jasně zaškatulkovat konkrétní hvězdnou osobnost do některé z kategorií je problematické – příklad Gwyneth Paltrow.
- Je to celebrita nebo hvězda jako performer?
- První fáze kariéry – status přítelkyně Brada Pitta ji vřadil mezi celebrity ještě předtím, než prorazila ve výraznější roli.

Gwyneth Paltrow jako performer

- Paltrow je dcera známé divadelní herečky Blythe Danner.
- Prorazila v hlavní roli ve filmu **Emma** (Douglas McGrath, 1996).
- Další hlavní role ve snímku **Zamilovaný Shakespeare** (John Madden, 1998) ukázala její herecké schopnosti (britský akcent).
- Odmítla hlavní roli ve filmu *Titanic* (1997, James Cameron) a místo toho hrála v nízkorozpčtových filmech **Srdcová sedma** (Peter Howitt, 1998), **Posedlost** (Farley Bros., 2002) a **Taková zvláštní rodinka** (Wes Anderson, 2002).

MUNI ARTS

- Mezi její ceněné počiny patří hlavní role ve filmu **Sylvia** (Christine Jeffs, 2003) – životopisný film o básnířce Sylvii Plath.
- V roce 2005 ztvárnila hlavní roli ve snímku **Důkaz** – adaptace divadelní hry oceněné Pulitzerovou cenou (John Madden, 2005).
- Pod povrchem hvězdy – celebrity se ve skutečnosti skrývá nadaná herečka?

GOOP

INFURIATING YOU SINCE 2008

**MUNI
ARTS**

Znaky celebrity slávy (x hvězdnost)

- “Glamour” + / vs “notoriety”
 - Zatímco glamour konotuje pozitivní rozměr slávy, notoriety ve smyslu proslulosti se pojí spíš s negativními jevy (masoví vrazi, teroristé)
- Celebrita je kulturní konstrukt, ačkoliv se jeví jako spontánní a autentická
- Celebrita vždy obsahuje rozštěp mezi veřejnou a soukromou identitou (veridical I vs Me as seen by others)
- **Sociální a faktická distance mezi celebritou a fanoušky**
- **Obraz celebrity závislý na mediální dostupnosti a všudypřítomnosti**
- Důsledek demokratizace a sekularizace společnosti
- Ve zvýšené míře než hvězdy ovlivňují naše představy o identitě a povahu i průběh sociálních interakcí

I pretended to be somebody I wanted to be until finally I became that person. Or he became me.

— Cary Grant —

Calling *Pippa!* INSIDE LONDON'S HOTTEST NEW CLUB. 16

VANITY FAIR

SPECIAL REPORT
**HOW
MICROSOFT
LOST ITS
MOJO**
By KURT EICHENWALD
p. 108

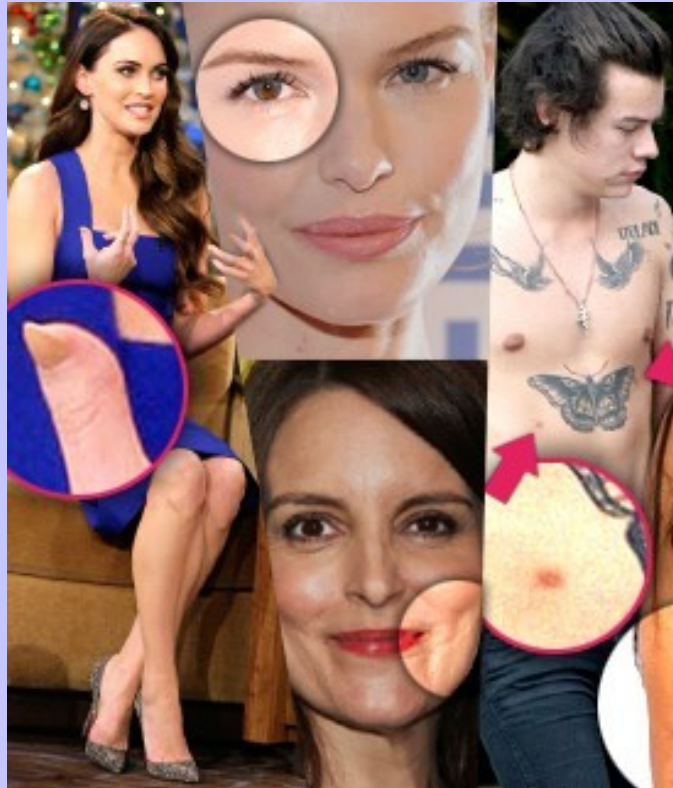
SMART ALEC
WHY ALEC BALDWIN JUST CAN'T SHUT UP

By TODD S. PURDUM / Photos by NORMAN JEAN ROY. 74

August 2012

*"This fellow is wise enough to play the
Fool. / And to do that well craves a kind of wit."*
-WILLIAM SHAKESPEARE

Iluze authenticity a intimacy

Keeping up with the Kardashians (KUWTK)

- Velmi saturovaná mediální přítomnost
- Sláva rodinného klanu se datuje od roku 2006, kdy se začala vysílat první řada KUWTK (konec června 2007, vývoj nové show s prostým názvem Kardashians pro stanici Hulu – vysílání od dubna 2022)
- Kontext:
 - Kolem roku 2000 se vysílá řada rodinných celebrity shows (**Osournovi** – 4 sezony, 2002 – 2005; **Britney and Kevin: Chaotic** – 1 sezona, 2004; **Being Bobby Brown** – 1 sezona, 2005)
 - Matka Kris Jenner známá díky manželství s olympijským vítězem v desetiboji Brucem (dnes Caitlin) Jennerem => vlastní program *Superfit with Bruce and Kris Jenner*
 - Otec Khloe, Kim a Kourtney je Robert Kardashian, právník v extrémně medializovaném případě s O. J. Simpsonem

Matka Kris jako centrální osobnost – vzbuzuje polarizující reakce
>> slávou posedlá “momager”, která neváhá vydělávat na vlastních potomcích, na stranu druhou se dobrovolně staví jako terč kritiky vůči vykonstruovanému a agresivnímu vlastnímu marketingu, zatímco její dcery mohou působit o něco autentičtějším, spontánnějším dojmem (romance, svatby, zklamání)

Naprosto bezprecedentní využívání a závislost na sociálních médiích

Na jednu stranu rodinné impérium neustále tvrdí, že nic není tabu, vše je veřejné x na stranu druhou neustále připomínají, že vytvářejí značku (brand) – jde o specifický druh tvůrčí práce

Je to zcela vykonstruovaná realita, která ale ukazuje proces této konstrukce

Hyperfemininní svět

Obyčejná / neobyčejná Kim Kardashian

40 zápatí prezentace

Resumé

- Pro filmové hvězdy představuje celebrity sláva jednu z možností, jak zůstat ve veřejném povědomí navzdory kariérnímu útlumu.
- Pro diskurz o celebritě tudíž nejsou podstatné informace profesního rázu, ale spíš fakta ze soukromí, skandály a tělesné nedokonalosti.
- Tento diskurz se opírá o vysoké mediální pokrytí, cíleně vytvářenou iluzi intimity; a redefinici obyčejného / neobyčejného hvězdného paradoxu. Celebrity diskurz se totiž na jednu stranu prezentuje jako autentický a spontánní, na stranu druhou otevřeně přiznává svoji konstruovanost a umělost.

Hvězdy jako herci: texty

- King, Barry (1991): Articulating stardom. In: Gledhill, Christine (ed.): *Stardom. Industry of desire*. Abingdon and London: Routledge, s. 167–182.
 - Vostrý, Jaroslav (2014): *O hercích a herectví*. Praha: Kant.
 - Goffman, Erving (1999): *Všichni hrajeme divadlo: Sebe prezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon.

- Esch, Kevin (2006): “I don’t see any Method at all”. The problem of actorly transformation. *Journal of film and video* 58, č. 1–2, s. 95–107.
 - Baron, Cynthia – Carson, Diane – Tomasulo, Frank P. (eds.) (2004): *More than a method. Trends and traditions in contemporary performance*. Detroit: Wayne State University Press.
 - Wojcik, Pamela Robertson (ed.) (2004): *Movie acting. The film reader*. Routledge: Abingdon and New York.

Herectví jako slepé místo filmové teorie

□ Do 80. let 20. století se filmová věda herectví nevěnovala, protože:

1. Důraz na herectví převládá v populárním žurnalistickém diskurzu
2. Problematika herectví je jasná, zjevná a transparentní – nepotřebuje analyzovat
3. Herectví klasického Hollywoodu (vnímané jako paradigma) je neviditelné a “přirozené”
4. Přílišná vazba na divadlo, kde herec představuje epicentrum scény i samotného dramatu versus filmové herectví limitované jeho fyzickou absencí a záznamovou technologií.

Performativní rámec

- "Performativní rámec potlačuje praktickou funkci jednání a chování ve prospěch signifikace; v tomto rámci uvedené každodenní jevy fungují jako součást dramatické reprezentace." => vše, co je uvnitř rámce, má performativní status
- Uvnitř rámce se nalézá několik druhů performerů:
 - Herec hrající fikční postavu
 - Veřejně známá osobnost hrající sebe sama
 - Náhodní kolemjdoucí (?)
 - V rámci životopisných filmů a dramát podle skutečných událostí se objevují v dílčích rolích samy reálné postavy

První koncepce filmového herectví

- Hugo Münsterberg, Béla Balázs, Walter Benjamin – filmové herectví je oproti divadelnímu přirozenější a nuancovanější; mnohem intimnější. Tento posun však způsobuje filmový aparát a jeho formální vyjadřovací prostředky.
- Sovětská montážní škola herci v důsledku ubírá veškerý kreativní přínos (Kulešovův efekt), neboť herecký výkon vidí jako výsledek formálních operací (montáže) a nikoliv hereckých technik.
- Rovněž se spoléhá na typáž – cílené obsazování neherců na základě jejich fyzických dispozic. Tato castingová praxe se periodicky navrácí – zejména v období kinematografií nové vlny.

MUNI ARTS

Kulešovův efekt

- Opakující se záběr na Ivana Mozžuchina, jehož tvář je zcela bez výrazu, získá význam až ve vztahu k následujícímu záběru.
- Teprve ze vztahu nebo kolize těchto dvou záběrů vzniká požadovaný emocionální účinek.

Terminologie

□ PERFORMANCE A / VS HERECTVÍ

- Herectví / acting je podkategorie performance ve smyslu ukazování se, předvádění se, vystupování. Herectví chápeme jako dramatický modus performance – takový, který vytváří postavu na bázi psychologického realismu a v souladu s narativní funkčností.

□ IDIOLEKT

- V kontextu analýzy hereckého výkonu jde o sadu typických performativních prostředků nebo tropů, které daný herec nebo hvězda užívá kontinuálně napříč sledovanou skupinou filmů.

□

□ VÝRAZOVÁ SOUDRŽNOST (EXPRESIVNÍ KOHERENCE)

- Termín převzatý ze sociální psychologie. Označuje soudržnost a přesvědčivost každodenního chování, jednání a vystupování v různorodých sociálních interakcích. Často však mohou mimovolná gesta, proměna tónu hlasu nebo dikce, obličejová mimika ad. prozradit naše skutečné rozpoložení nebo pocity v dané situaci. Tehdy dochází k narušení expresivní koherence.
- Herci musí běžně narušovat výrazovou jednotu a tematizovat předstírání v rámci role. Momenty, kdy je předstíraná identita ukázaná jako falešná, patří k výrazným dramatickým situacím.

- Postavy, které častěji tíhnou k narušení expresivní koherence – negativní postavy (zločinci), femme fatales, hrdinky melodramat.
- Primárně melodramata užívají tzv. **OTEVŘENÉ KOMPENZACE**. V takovém případě herci / herečky zprostředkovávají skutečné pocity postavy přímo publiku a to nikoliv na verbální, ale performativní rovině. Divákovi je tudíž zaručen privilegovaný přístup k postavě.
- **MODUS OSLOVENÍ** se zabývá popisem a analýzou různých forem oslovení diváka (od absence jakékoliv pozornosti směrem k publiku až po pohledy a promluvy do kamery)
- **STUPEŇ OSTENZE** pak určuje, nakolik jednotlivý herecký výkon přispívá k iluzivnímu efektu fikčního světa a nakolik stáčí pozornost sám k sobě, k vlastním vyjadřovacím prostředkům a technikám.

Způsob oslovení a míra ostENZE

Božská Julie

(2004, r. István Szabó)

Dva základní mody filmového herectví

- Piktoriální
- Zosobnění
- Prezentační
- Metonymický
- Zvenčí dovnitř
- Hvězdy
- Typecasting
- Realistický
- Ztělesnění
- Reprezentační
- Metaforický
- Zevnitř ven
- Herci
- Metoda

King, Barry (1991): Articulating stardom.
In: Gledhill, Christine (ed.): *Stardom. Industry of desire.*
Abingdon and London: Routledge, s. 167–182.

- V tomto příspěvku Barry King kombinuje semiotiku hereckého projevu s politickou ekonomikou hvězdnosti v kontextu klasického hollywoodského systému
- King tvrdí, že ekonomická stránka herectví v tomto konkrétním období částečně spočívá v exkluzivitě – herci s unikátními a jedinečnými atributy a dovednostmi, které jejich kolegové a konkurenti nedovedou nahradit, si mohou vyjednat vyšší plat.
- V tomto ohledu se kinematografie liší od divadla. Zde talentovaní a nadaní herci disponují prostředky a postupy, které jim dovolují upozadit vlastní identitu ve prospěch ztvárněné postavy. Tento postup nazýváme “ztělesněním” (impersonation), které dovoluje herecky ztvárnit celou řadu typů a postav

Ztělesnění (impersonation)

- “proces reprezentace postavy prostřednictvím ztělesnění vyžaduje, aby herec smazal vlastní identitu. Jen tak se může stát plnohodnotným signifikantem fikční postavy”
- Ve chvíli, kdy herecova identita (ve smyslu hvězdného obrazu nebo jako soukromá veřejná osobnost) začne zřetelně prosvítat za fikční postavou, pak tvůrčí a autorské záměry dramatika či režiséra začínají slábnout.
- (+ genderový aspekt – respektované herečky konce 19. a začátku 20. století se prezentují jako ctnostné, skromné a vzorné matky a manželky => dávají tím najevo, že jsou ochotné se podvolit dramatikově vizi)

Zosobnění (personification)

- Řada herců je však do role obsazena, protože s postavou sdílí některé povahové, osobnostní a / nebo fyzické rysy.
- Pro tento typ castingu King používá termín “zosobnění” (personification), který slouží jako opak ztělesnění.
- V případě zosobnění se hercova identita nepodvoluje identitě fikční postavy, ale zůstává plně na očích. Postavu zastiňuje a / nebo dotváří hercova hvězdná osobnost.
- “v tu chvíli se herec stává zcela rudimentárním znakem” – herec je sám sebou i fikční postavou.

- Herci se v klasickém období přiklánějí spíš k principu zosobnění ve snaze stabilizovat vztah mezi svojí osobou a převládajícím korpusem rolí tak, aby mohli vystupovat jako majitelé dobře obchodovatelného hvězdného obrazu.
- Pro herce limitovaných schopností a výrazu představovala kultivace osobnosti schůdnější cestu a způsob, jak konkurovat hercům schopným ztělesnění.
- Takové rozvržení podporoval klasický studiový systém, který se více spoléhal na vytvoření hvězdného obrazu než na ztělesňující herecké schopnosti.
- Ačkoliv herci ztělesňující namísto zosobňující postavy nedosahovali závratných výdělků, jejich kariéry byly mnohem konzistentnější a trvalejší než rychleji upadající hvězdy.
- Slavným hercům, pracujícím na bázi ztělesnění, se někdy říkalo “counterstars” (Lawrence Olivier)

Princ a tanečnice (r. Lawrence Olivier, 1957)

Resumé

- Pro uvažování o filmovém herectví je důležitá koncepce performativního rámce, v němž veškeré elementy tvoří součást dramatické reprezentace.
-
- Existují jak herecké styly, které se bez problému podřídí požadavkům jednotlivých rámců, tak rovněž ty mody, které jej dalece přerůstají (konvencionlizované performativní styly, hvězdné herectví).
- Herectví vždy osciluje mezi piktorálním (melodramatickým, histriónským) hereckým modem a realistickým stylem. Tato polarita bývá různě označována: jako metafora vs metonymie, jako ztělesnění vs zosobnění, jako prezentace vs reprezentace atd.
- Kromě dílčích hereckých prostředků jednotlivé herecké výkony charakterizuje míra dodržování expresivní koherence, ostenze, přímý či nepřímý způsob oslovení diváka a individuální idiolekt.

Herectví podle Bertolta Brechta

- Kritické, distancované a zcizující herectví
- Cílem je zablokovat empatickou diváckou reakci a iniciovat racionální, hodnotící a kritický odstup
- Epizodické herectví – preference izolovaných výjevů na úkor logického řetězení příčiny a důsledku
- Jde proti realismu a přesvědčivosti fikce >> vyzdvihuje spíš proces konstrukce (podívané) na úkor výsledné celistvé a bezešvé kreaace
- Prezentace na úkor reprezentace
 - Postavy v modernistických filmech (zlomky a náznaky)
 - Postmoderní a (čisté) žánrové figury (předpoklad nebo citace existujících vzorů a předloh)

To prepare for playing The Joker in *The Dark Knight*, Heath Ledger locked himself in a hotel room for a month to practice the character. By the end, he said he'd landed "in the realm of a psychopath."

'Last of the Mobicans' 1992:

Learned to hunt his own food and refused to eat anything he hadn't killed or gathered himself.

Stanislavského systém

- **Konstantin Sergejevič Stanislavský** 1863 – 1938; herec a divadelní režisér, teorie herectví neustále testována v rámci vlastní praxe
- Vliv jak na socialistický realismus (SSSR) tak na psychologický realismus v USA
- Vede ke konstrukci postavy v souladu s hercovou “vnitřní pravdou” a “emocionální pamětí” >> ztvárnění role pod vlivem hercových prožitků spíše než skrz doslovnou interpretaci předlohy
- Herci nehrají do publika, ale sugeruje se dojem čtvrté zdi, skrz kterou diváci přihlížejí reálné události
- Paralely s dobovým pojetím psychoanalýzy a modernistické prózy jako proudu vědomí
- Preferuje kolektivní souhru a nevyzdvihuje jednotlivce

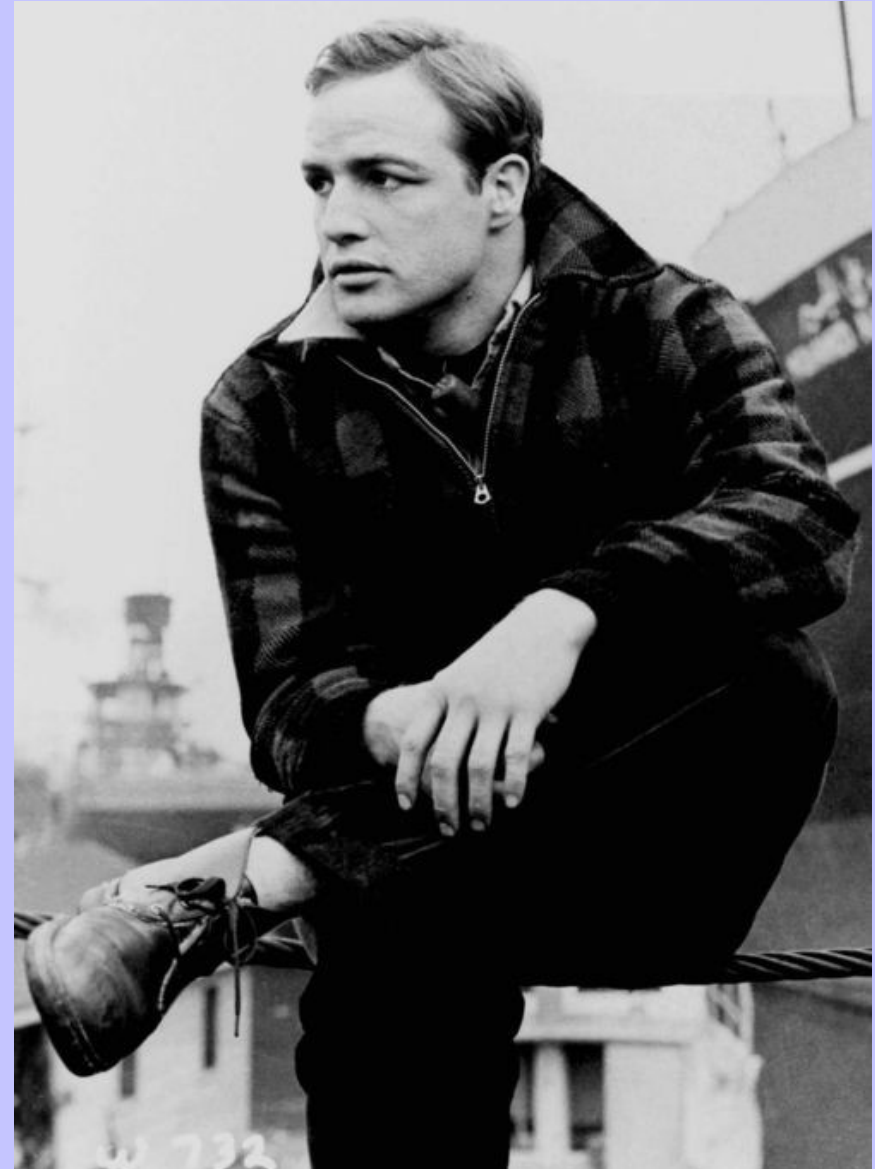
Metoda – Lee Strasberg

- Americký herec, režisér a pedagog
- Spoluzakladatel Group Theatre (1931–1941), od roku 1951 ředitel Actors studia
- Kontroverzní figura – posedlost hvězdami, dezinterpretace Stanislavského učení, bytostný manipulátor versus neoddiskutovatelný vliv na několik generací předních herců
- Vyzdvihování individuálního hereckého výkonu namísto kolektivní souhry
- Cvičení vycházející z dobově populární ego-psychologie >> vede až k záměně hercových vlastních pocitů a prožitků s těmi, které preferuje scénář
- V důsledku nahrává hvězdnému systému formou analogie mezi hercem a ztělesněnou rolí
- Metodické herectví není vlastně nijak specifické; podstatný je u něj diskurz o vzniku role a přípravách, které herec v zájmu co nejvyšší authenticity podstoupil.

MUNI ARTS

Specifika metodického herectví

- **Improvizace** (dotváření dialogů a monologů, drmolání, přízvuky)
- **Uvolnění** (spontánní pohyby, hrbení se...)
- **Psychologicky motivované odmlky a pauzy** >> neschopnost hrdinů se vyjádřit
- **Užívání rekvizit a předmětů jako expresivních objektů**

Robert De Niro – *Zuřící Býk* (1980, R. Martin Scorsese)

Actorly transformation / herecká proměna

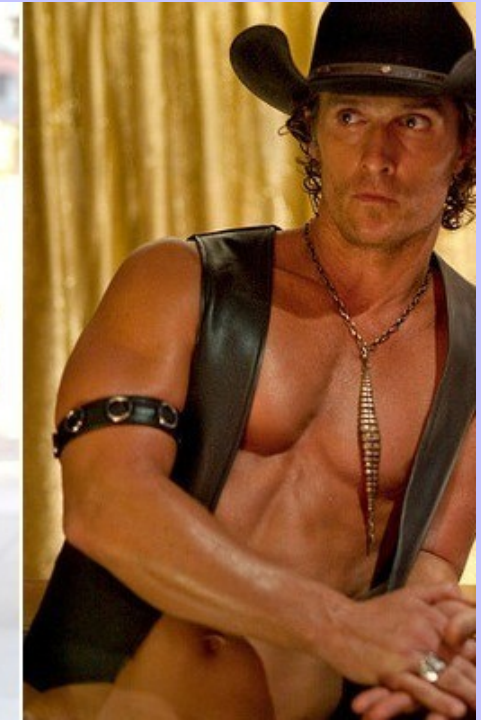
- Inovace metodického herectví, která dovoluje a valorizuje fyzické extrémy ve jménu přípravy na roli

- Dva faktory:
 1. Soustředěná, dobrovolná a pro účely natáčení filmu podstoupená změna tělesných rozměrů
 2. Účelem této transformace je větší autenticita hereckého výkonu.
- Pro herce znamená tento drastický proces důkaz o jejich odevzdání se roli. Při udílení cen jsou tyto výkony vysoce hodnoceny >> má hmatatelné dopady na tržby konkrétních filmů i na jednotlivé herecké kariéry.

MUNI ARTS

Co preference takového typu herectví znamená?

1. Příznak kultury posedlé ideálním tělem, dietami a plastickými operacemi.
2. Jde o dědictví metody, avšak bez rizikového životního stylu. Herecká proměna asociuje disciplínu, koncentraci na roli a profesionalitu namísto dřívější rebelie, sebedestrukce a psychické nevyrovnanosti.

Resumé

- Jedním z nejčastěji užívaných případů extrémních hereckých modů je Brechtovské zcizení v kontrastu ke Stanislavského systému a hlavně vůči (Strasbergovu) metodickému herectví.
- Zatímco metodické herectví směřuje k celistvé, hotové a autentické postavě, epizodické herectví vyzdvihuje spíš proces konstrukce postavy a od diváka vyžaduje spíš kritickou distanci vůči figuře.
- Ačkoliv oba herecké mody pracují s tělem a fyzickým vzezřením herce, metoda schvaluje a valorizuje extrémní fyzické proměny ve jménu příprav na roli a slouží tak jako indikátor hercova tvůrčího nasazení. Naopak epizodické herectví využívá spíš podvratný potenciál typáže.